

Asia: OPH-3855-2024 /perusopetus

## Lausuntopyyntö perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista

### Lausunnonantajan lausunto

**Kirjoita lausuntopalaute erikseen jokaisesta luvusta. Lopuksi voit kirjoittaa myös muita huomioita lausunnosta ja tiivistää lausunnon keskeisen sisällön.**

-

### Lukua 4 koskevat huomiot

#### Lukua 4 koskevat huomiot

Kehitysvammaisten Tukiliitto katsoo kohderyhmiemme, eli kehitysvamman ja vastaavan syyn vuoksi tukea tarvitsevien perusopetuksessa olevien lasten näkökulmasta, että opetussuunnitelman perusteissa tulee nojata esitettyä vahvemmin mm. YK:n vammaissopimuksen pohjalta Suomea velvoittavaan inkluusioperiaatteeseen. Käsitettä ja sen merkitystä perusopetusta järjestettäessä tulee avata tarkemmin esim. YK:n vammaiskomitean oikeudesta inkluusiiviseen koulutukseen antaman yleiskommentin nro 4 pohjalta (kommentti löytyy suomeksi täältä Ihmisoikeuskeskuksen sivuilta: [https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/qcqaQ0MLPA2IL8ffqKXV0\\_gpz1/CRPD-komitean%20yleiskommentti%204.pdf](https://bin.yhdistysavain.fi/1586428/qcqaQ0MLPA2IL8ffqKXV0_gpz1/CRPD-komitean%20yleiskommentti%204.pdf)).

Tukiliitto pitää sitä hyvänä, että 4. luvussa korostetaan oppilaiden vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Osiossa 4.2.5. tulisi nimenomaisesti mainita, että oppilaat saavat vammansa tai toimintarajoitteensa vuoksi tarvitsemaansa tukea voidakseen olla osallisia ja osallistua oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin perusopetuksessa.

Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevassa luvussa 4.2.6 ei näy nyt millään tavoin erikseen vammaisuus, vaikka suuri osa perusopetuksessa käytännössä esiintyvistä yhdenvertaisuusongelmista liittyy nimenomaan vammaisuuteen, kuten vamman vuoksi tarvittavan tuen puutteisiin sekä

kohtuullisten mukautusten epäämiseen, jotka estävät vammaisia oppilaita käymästä koulua ja saamasta opetusta yhdenvertaisesti muiden oppilaiden kanssa. Esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto on käsittäksemme usein auttanut oppilaita perheineen näissä tilanteissa, ja näitä tapauksia on valitettavan usein jouduttu viemään myös tuomioistuimiin asti. On ongelmallista, että vammaisten oppilaiden yhdenvertaisuus ja sen merkitys sekä velvoite tehdä vamman vuoksi kussakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset eivät ole mukana, kun tehdään opetussuunnitelman perusteisiin oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistamisesta johtuen tarvittavia muutoksia. Kouluissa on esimerkiksi lakineuvontapalveluumme tulevien yhteydenottojen perusteella suuri tarve lisätiedolle ja esimerkiksi koulutukselle näistä aiheista. Vamman vuoksi tarvittavien kohtuullisten mukautusten tekemistä edellyttää yhdenvertaisuuslain lisäksi Suomea sitova YK:n vammaissopimus, ja kohtuullisten mukautusten epääminen on siis niin yhdenvertaisuuslaissa kuin vammaissopimuksessakin kiellettyä syrjintää. Nämä keskeiset yhdenvertaisuuteen liittyvät näkökulmat tulee ottaa mukaan opetussuunnitelman perusteisiin.

Esteettömyyden huomiointi luvussa 4.3.1 on tärkeää, mutta siinä tulisi huomioida nimenomaisesti myös aistiesteettömyys, jonka osalta koulumaailmassa on tällä hetkellä usein ongelmia, jotka estävät ja vaikeuttavat mm. monien kohderyhmiimme kuuluvien aisti- ja kuormitusherkkien lasten koulunkäyntiä ja oppimista. Yhdymme Autismiliiton lausunnossa aistiesteettömyydestä sanottuun ja korostamme, että sen lisäksi, että sen parempi huomioiminen on välttämätöntä mm. monien vammaisten lasten näkökulmasta, aistiesteetön oppimisympäristö hyödyttää kaikkia oppilaita sekä koulun henkilökuntaa. Yhdymme Autismiliiton lausuntoon myös asenne-esteettömyyden huomioimisen osalta. Jokaisella lapsella on oikeus kokea itsensä tärkeäksi ja arvokkaaksi koulussa huolimatta esimerkiksi vammaisuudesta. Myös YK:n vammaiskomitea on todennut, että muun muassa kehitysvammaiset ihmiset kohtaavat esteettömyyden ja saavutettavuuden esteitä myös ennakkoluulojen vuoksi (CRPD/C/GC/2, kohta 7), minkä vuoksi asenneilmapiiriin on tärkeää vaikuttaa.

Lukuun 4 tulee ottaa mukaan mm. kohderyhmiemme oppilaiden näkökulmasta erityisen tärkeä saavutettavuus ja sen huomiointi esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa valittaessa ja käytettäessä. Opetussuunnitelman perusteissa tulisi myös näkyä opetuksen järjestäjän velvollisuus huolehtia soveltuvien oppimateriaalien hankkimisesta ja käyttämisestä esim. eri tavoin vammaisia oppilaita opettaessa. Kohderyhmiemme osalta tämä tarkoittaa esimerkiksi selkokielisiä materiaaleja, joista hyötyvät myös monet muut kuin kehitysvammaiset oppilaat. Selkokieli on tärkeää mainita nimenomaisesti opetussuunnitelman perusteissa.

## Lukua 5 koskevat huomiot

### Luvun 5.4 alalukuja koskevat huomiot

Toiminta-alueittain järjestettävää opetusta on pääosin avattu hyvin, mutta pidämme tärkeänä, että opetussuunnitelman perusteissa kiinnitettäisiin enemmän huomiota toiminta-alueittain opiskelevien oppilaiden itsemääräämisoikeuden (ml. valintojen ja päätösten tekemisen harjoittelu) sekä sosiaalisen osallisuuden toteutumiseen esimerkiksi osana koko kouluyhteisöä tai osana ikätovereiden joukkoa.

Konsultatiivisen sairaalaopetuksen lisäksi opetussuunnitelman perusteissa tulisi huomioida Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelut sekä myös Elmeri-koulujen rooli. Kohderyhmiemme oppilaiden tukeminen usein erityisen vaativissa koulunkäynnin ja oppimisen haasteissa ei saa jatkossa jäädä yksinomaan sairaalakoulujen ja niiden (maksuttoman) konsultaation varaan, sillä sairaalakoulujen resurssit ja osin osaaminenkaan eivät riitä palvelemaan kaikkia tilanteita, joissa tällaista konsultaatiota tarvitaan esim. kehitysvammaisen oppilaan oppimisen ja/tai koulunkäynnin tueksi. Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun maksuttomuus saattaa ohjata usein säästöpainneissa toimivat opetuksen järjestäjät pyrkimään hyödyntämään vain sitä, mistä johtuen opetussuunnitelman perusteissa on erityisen tärkeää huomioida myös esim. Valterin konsultaatiopalvelut ja niiden käyttäminen aina oppilaan tarpeiden ja/tai edun sitä edellyttäessä. Opetussuunnitelman perusteita tulee myös tältä osin vielä myöhemmin täydentää, jos ja toivottavasti kun esimerkiksi Valterin ja Elmeri-koulujen roolia oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudessa selvitetään tarkemmin HE:ssä 114/2024 vp esitetyllä tavalla.

Tukiliitto pitää perusopetuksen poikkeavan järjestämisen osalta tärkeänä sitä, että poikkeavan järjestämisen perusteena viitataan opetussuunnitelman perusteissa myös terveydentilaan liittyviin syihin, mutta toivoisimme, että tätä vielä täsmennettäisiin kattamaan selkeästi myös vammaisuudesta johtuvat syyt. Esimerkiksi kehitysvamma ei ole sairaus vaan vamma, vaikka siihen voi tuki liittyä liitännäissairauksia, mutta ilman niitäkin voi olla tarve opetuksen poikkeavalle järjestämiselle esimerkiksi kehitysvamman tai vaikkapa autismin vuoksi.

Lisäksi olisi nähdäksemme välttämätöntä täsmentää opetussuunnitelman perusteissa sitä, miten oletettavasti jatkossakin tämän pykälän perusteella voitaisiin ja tulisi myös tarvittaessa lyhentää terveydentilaan tai vammaisuuteen johtuvista syistä oppilaan koulupäiviä tai -viikkoja, kun hoitava lääkäri ym. oppilaan ja tilanteen tunteva terveydenhuollon ammattilainen on arvioinut sen perustelluksi. Samalla tulee tehdä selväksi, että muista syistä, kuten tarvittavan tuen järjestämisen haasteiden vuoksi, lyhentämistä ei tule tehdä. Vaikka koulupäivien/-viikkojen lyhentämistä koskevan sääntelyn tarkentamisen tärkeys nousi esiin ymmärtääksemme varsin vahvasti (esim. tukea tarvitsevia oppilaita perheineen edustavien järjestöjen taholta) oppimisen ja koulunkäynnin tuen sääntelyn uudistamista valmistellessa, hallituksen esitys (HE 114/2024 vp) jäi valitettavasti tältä osin puutteelliseksi.

Selvää on, että jatkossakaan kaikki oppilaat eivät vammasta tai sairaudesta johtuvista syistä kykene täysiin koulupäiviin tai -viikkoihin kaikissa tilanteissa. Oppilaan oppimisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta näissä tilanteissa on lähes aina parempi ratkaisu käydä koulua sen verran kuin vamma/terveydentila mahdollistaa kuin esimerkiksi keskeyttää oppivelvollisuus joksikin aikaa kokonaan. Jotta eri kuntien ja koulujen käytännöt koulupäivien/-viikkojen lyhentämisen osalta eivät lähde nykyisin tavoin eriytymään eivätkä oppilaiden oikeus opetukseen ja oikeusturva vaarannu, asiasta tarvitaan selkeä ohjeistus opetussuunnitelman perusteisiin.

Tukiliitto toivoo, että uudistetussa 18 §:ssä perusteluineen melko epäselväksi jäävää perusopetuksen poikkeavaa järjestämistä avattaisiin myös muilta osin ainakin joillain esimerkeillä tarkemmin

opetussuunnitelman perusteissa, vaikka esimerkit eivät voikaan olla tyhjentävä kuvaus siitä, millaisia kaikkia yksilöllisesti tarpeen olevia järjestelyitä pykälän perusteella voidaan tehdä.

Pidämme hyvänä, että etäopetus huomioitaisiin opetussuunnitelman perusteissa perusopetuksen poikkeavana järjestämisenä, joka voidaan toteuttaa päättämällä siitä perusopetuslain 18 §:n mukaisesti. Myös meidän kohderyhmiemme oppilaat saattavat joissain tilanteissa vammansa vuoksi tarvita etäopetusta, jolloin sitä tulisi myös mahdollisuuksien mukaan järjestää sen sijaan, että esimerkiksi vanhempi olisi tosiasiallisesti pakotettu ottamaan kouluikäikäyttömän lapsen kotiopetukseen. Kotiopetus ei käsittääksemme yleensä edes onnistu, jos oppilas ei kykene opiskelemaan opetussuunnitelman mukaisia oppimääriä. Pahimmillaan kohderyhmiemme lapsia saatetaan ottaa jopa huostaan koulunkäynnin järjestämiseksi, vaikkei pelkän kouluikäikäyttömyyden tulisi riittää huostaanoton perusteeksi. Asiaan voitaisiin osaltaan vaikuttaa mahdollistamalla etäopetus joustavasti niissä tilanteissa, joissa se on lapsen edun mukaista.

Yhdymme Autismiliiton näkemykseen siitä, että tässä luvussa tulisi tarkemmin ja myös esimerkkejä hyödyntäen kuvata koulutuksen järjestäjän yhdenvertaisuuslakiin ja myös YK:n vammaissopimukseen kirjattu velvollisuus tehdä vammaisen oppilaan tarvitsemat kohtuulliset mukautukset, jotta hän voi saada koulutusta yhdenvertaisesti muiden kanssa. Lisäksi opetussuunnitelmassa tulee erikseen todeta, että opetuksen järjestäminen toisin tai oppilaan vamman johdosta tehdyt kohtuulliset mukautukset eivät saa vaikuttaa arvosteluun.

Katsomme, että epämääräinen viittaus oppivelvollisuuden keskeyttämiseen luvun 5.4.7 lopussa tulisi poistaa. Vaikeimminkin vammaisten lasten ja nuorten tulee edelleen voida suorittaa maassamme vähintään perusopetuksen opinnot (toki oppivelvollisina heidän pitäisi olla oikeutettuja suorittamaan myös toisen asteen opintoja, mutta valitettavasti käytännössä heitä/perheitä on usein ohjattu ja jopa painostettu keskeyttämään oppivelvollisuus selvittämättä ainakaan kunnolla heidän mahdollisuuksiaan riittävällä tuella ja mukautuksilla tehdä opintoja). Kaikki perusopetuksen mahdollistamat järjestelyt tulee aina käyttää ennen kuin edes lähdeittäisiin harkitsemaan oppivelvollisuuden keskeyttämistä, eikä keskeyttämiseen käytännössä nähdäksemme tulisi päätyä juuri koskaan. Perusopetuksessa on pitkään pärjätty ilman, että keskeyttämismahdollisuudesta oli edes säädetty laissa. Vaikka keskeyttäminen on oppivelvollisuuslain säätämisen myötä teoriassa mahdollista myös perusopetuksessa, ei ole mitään syytä lähteä tältä osin heikentämään vammaisten lasten oikeutta koulutukseen ja opetukseen. Kohderyhmiemme oppilaiden osalta on käytännössä aina parempi ratkaisu suorittaa opintoja sen verran kuin vamma/terveydentila kulloinkin mahdollistaa – vaikka se olisi vain muutaman tunnin viikossa – kuin jäädä pitkäaikaisemmin kokonaan pois koulusta.

## **Lukua 5.6 koskevat huomiot**

-

## **Lukua 6 koskevat huomiot**

### **Palautetta ja konkreettisia muutosehdotuksia perusteluonnoksen lukuun 6.**

## Lukua 7 koskevat huomiot

### 7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Yhdymme Autismiliiton näkemyksiin koulunkäynnin tuesta, joka näkyy opetussuunnitelman perusteiden muutosehdotuksissa toistaiseksi aivan liian ohuesti. Kyse pitää jatkossakin olla niin oppimisen kuin koulunkäynnin tukemisesta. Kohderyhmiemme oppilaiden koulunkäynnin ja oppimisen mahdollistamiseksi ei tyypillisesti ole riittävää, että tuetaan vain oppimista, vaan he tarvitsevat monenlaista tukea myös esimerkiksi välitunneilla, ruokailuissa, erilaisissa siirtymissä ja sosiaalisissa suhteissa. Koulunkäynnin tuki tulee huomioida oppimisen tuen rinnalla läpi koko tämän 7 luvun sekä muutenkin niissä perusteiden kohdissa, jotka liittyvät oppilaiden tukemiseen.

Toinen yleinen huolenaiheemme tässä luvussa on se, miten vahvasti ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden ensisijaisuus korostuvat. Opetussuunnitelman perusteissa tulisi huomattavasti nykyistä selkeämmin huomioida se, että on varsin paljon mm. kehitysvamman ja vastaavan syyn vuoksi tukea tarvitsevia oppilaita, jotka tarvitsevat vahvaa ja yksilöllistä oppilaskohtaista tukea. Näille oppilaille on usein välttämätöntä tai on vähintään paremmin heidän etunsa mukaista, että he saavat oppilaskohtaista tukea heti ilman, että heitä yritetään ensin tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, jotka ovat heidän tarpeisiinsa nähden riittämättömiä. On toki perusteltua ja tärkeää, että ryhmämuotoiseen tukeen panostetaan lisää, mutta se ei miltään osin saa tapahtua vahvinta tukea tarvitsevien oppilaiden tukemisen kustannuksella.

#### 7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Tässä luvussa havainnollistuu jo yllä viitattu ongelma, kun teksti on kirjoitettu niin, että jokaisen oppilaan pitäisi saada ensin ryhmämuotoista tukea ennen kuin arvioidaan hänen mahdollinen tarpeensa oppilaskohtaiselle tuelle. Kuitenkin esim. kehitysvammaisen lapsen aloittaessa koulun hän on tähän asti ollut tyypillisesti alusta alkaen erityisen tuen piirissä, eikä tässä käytännössä ole ollut mitään sellaisia ongelmia, jotka puoltaisivat siirtymistä siihen, että vaikeimminkin vammaisille oppilaille koetetaan antaa ensin ryhmämuotoista tukea ennen kuin hänelle voidaan tehdä suunnitelma ja päätös oppilaskohtaisesta tuesta (poikkeuksena opetus toiminta-alueittain, joka ei kuitenkaan ole hyvä eikä edes lain mukainen vaihtoehto vaikeammin vammaiselle lapselle silloin, kun tämä kuitenkin riittävän vahvalla tuella kykenee opiskelemaan oppiaineittain).

Ryhmämuotoisen tuen kokeilu ennen siirtymistä oppilaskohtaiseen tukeen ei usein ole vammaisen lapsen edun mukaista, ja se aiheuttaa kohtuutonta kuormitusta koko lapsen perheelle eikä varmasti palvele myöskään koulun opetus- ja muuta henkilökunnan työtä.

Monet kohderyhmiimme kuuluvat lapset esimerkiksi tarvitsevat välttämättä aikuisen vierelleen avuksi ja tueksi kokoaikaisesti voidakseen ylipäättään selviytyä koulupäivistä turvallisesti. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tulee huomioida ja kuvata selkeästi se, että esimerkiksi vammaan vuoksi vahvaa tukea tarvitsevalla lapsella on tarvittaessa mahdollisuus aloittaa perusopetus suoraan oppilaskohtaisen tuen piirissä.

## 7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja johtaminen

Myös tässä kohdassa (ja/tai vähintään luvun 7 johdantotekstissä) tulisi mainita koulutuksen järjestäjän velvollisuus tehdä tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen lapsi voi saada koulutusta yhdenvertaisesti muiden kanssa.

## 7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Kehitysvammaiset ja muut kohderyhmiemme oppilaat hyötyvät harvoin sinänsä tärkeistä ryhmäkohtaisista ja siten ei-yksilöllisistä tukimuodoista, vaan he tarvitsevat lähtökohtaisesti yksilöllisesti suunniteltua ja toteutettua oppilaskohtaista tukea, vaikka sen toteuttaminen liittyisikin joiltain osin ryhmämuotoisen tuen toteuttamiseen.

## 7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet

Tukiliitto on huolissaan siitä, pääsevätkö kaikki oppilaskohtaista tukea tarvitsevat oppilaat varmasti sen piiriin, mikä olisi erityisen tärkeää ryhmäkohtaisten tukimuotojen ei-yksilöllisen luonteen vuoksi. Tukiliitto pohtii, johtaako esim. viiden tietynlaista tukea saavan oppilaan maksimimäärän säätäminen yleisopetuksen ryhmän osalta siihen, että muille saman luokan vahvempaa tukea tarvitseville ei sitä myönnetä varsinkaan, jos ei myöskään löydy paikkaa mistään sopivasta pienryhmästä, johon hän voisi tukea saadakseen tarvittaessa siirtyä. Perusteiden tulee selkeästi ohjata siihen, ettei oppilaskohtaista tukea tarvitsevia oppilaita tällaisten tai muidenkaan syiden vuoksi jäisi sen ulkopuolelle.

On tärkeää, että edes tässä luvussa on nyt jollain tavalla huomioitu, että oppilaalle voidaan antaa oppilaskohtaista tukea perusopetuksen aloituksesta alkaen, mutta kauttaaltaan perusteissa olisi syytä tuoda selkeämmin esiin, että vaikeammin vammaisten (esim. kehitysvammaisten) oppilaiden osalta tämän menettelyn tulee olla pääsääntö eikä harvinainen poikkeus, jollaisena se nyt tässä esitetään.

Näkisimme perustelluksi, että moniammatilliseen yhteistyöhön kannustettaisiin opetussuunnitelman perusteissa esitettyä vahvemmin. Se on kuitenkin käytännössä kohderyhmiemme oppilaiden osalta lähes aina tarpeellista sekä hyödyttää myös opetus- ja muuta koulun henkilökuntaa. On kaikkien etu, että esimerkiksi oppilaan lääkärin ja/tai terapeuttien osaamista ja ymmärrystä hyödynnetään oppilaan koulussa tarvitseman tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Oikea-aikainen ja riittävä tuki edistää oppimista ja koulunkäyntiä ja ennaltaehkäisee tilanteiden kriisiytymistä esimerkiksi kohderyhmissämmekin huolestuttavasti lisääntyneeseen kouluakäymättömyyteen. Myös vaikkapa Valterin konsultaation hyödyntämiseen tulisi nähdäksemme kannustaa perusteissa vahvemmin, jotta sitä ei vaikka säästösyistä jätettäisi nykyisin tavoin usein tekemättä, vaikka tällaista apua tilanteessa selvästi tarvittaisiin.

Moniammatillisen yhteistyön kontekstissa olisi tarpeen tarkastella sitä, miten toimitaan, jos kunnan ja hyvinvointialueen välillä on erimielisyyttä siitä, minkä tahon vastuulle tietty tukitoimi kuuluu. Eduskunnan oikeusasiamies on todennut ratkaisussaan EOAK/6456/2022, että "[k]aupungin sisäinen, sen eri toimi- tai tehtäväalojen välinen erimielisyys kustannusten jaosta ei saa koskaan johtaa siihen, että asiakas jää vaille niitä palveluja, joihin hänellä on ehdoton oikeus. Kaupungin

sisäiset epäselvyydet ja mahdolliset yhteistyövaikeudet eri toimialojen välillä eivät saa johtaa vammaisen tai muun erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelujen järjestämisessä oikeudenmenetyksiin tai asian käsittelyn viivästyksiin.” (s. 11) Ratkaisu on ajalta ennen hyvinvointialueuudistusta ja koskee kaupungin eri toimialojen välistä epäselvyyttä, mutta ratkaisussa todettua voi soveltaa myös tilanteeseen, jossa järjestämisvastuun epäselvyys on kunnan ja hyvinvointialueen välinen. Vammaisen oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen ei saa estyä siksi, että viranomaisilla on eriäviä näkemyksiä siitä, mikä taho vastaa mistäkin tukitoimesta.

Luvusta 7.4.1 tulee poistaa maininta siitä, etteivät esimerkiksi poissaolot, käyttäytymisellä reagointi tai motivaation puute voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Kohta ei perustu perusopetuslakiin tulossa oleviin muutoksiin ja voi helposti muodostua esim. joitain vammaisia oppilaita yhdenvertaisuuslain ja YK:n vammaissopimuksen vastaisesti syrjiväksi. Myös (ja usein erityisesti) näillä haasteilla oireilevien oppilaiden tulee voida saada yksilöllisten tarpeidensa mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki yhdenvertaisesti muiden kanssa. Mainitut ongelmat ovat tyypillisesti oireita, joiden juurisyyt tulee selvittää. Jos vammaisella oppilaalla on esimerkiksi haastavaa käytöstä koulussa, se kokemuksemme perusteella usein kertoo siitä, että hänen oppimiseen ja koulunkäyntiin saamansa tuki ei ole riittävää tai oikeanlaista.

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulisi kirjata myös oppilaan vammansa vuoksi tarvitsemat yhdenvertaisuuslain edellyttämät kohtuulliset mukautukset.

## **7.5 Perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen**

Myös tästä luvusta tulee poistaa syrjivä ja muutenkin ongelmallinen maininta siitä, miten esimerkiksi poissaolot, motivaation puute tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle; ks. tarkemmin kommentaistamme yllä lukuun 7.4.

## **7.6 Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite**

Luvun otsikosta puuttuu ”oppimiskykyyn vaikuttava”. Tässä on syytä olla tarkkana, koska suuri osa vammaisista tai pitkäaikaissairaista lapsista ei tarvitse tätä nykyisen pidennetyn oppivelvollisuuden korvaavaa opetusta. Käsite on valitettavasti muutenkin hyvin epäonnistunut, segregoiva ja stigmatisoiva, mutta sitä ei voine tässä kohtaa enää kokonaan muuttaa, jolloin tärkeää on ainakin aina pitää mukana kvalifiointi ”oppimiskykyyn vaikuttava”, jolloin termi vastaa edes vähän paremmin asian sisältöä. Myös tekstistä ko. lisämääre puuttuu joistain kohdista, luoden epäselvyyttä (mm. siitä, tuleeko aina hyödyntää moniammatillista ja -alaista yhteistyötä, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai toimintarajoite, vai rajoittuuko tämä velvollisuus vain sen arviointiin, tulisiko opetus hänelle järjestää perusopetuslain 20 i §:n nojalla).

Tässä ja/tai seuraavassa luvussa tulisi huomioida selkeämmin se, miten oppilas saattaa opiskella pääosin pienryhmässä, mutta voi integroitua joissain aineissa yleisopetuksen ryhmään, tai yleisopetuksen ryhmässä pääosin opiskellessaan opiskella joitain aineita pienryhmässä. Monelle kohderyhmiemme oppilaista joku tämän tyyppinen ratkaisu on parhaiten hänen etunsa mukainen sekä toteuttaa myös inklusioperiaatetta silloin, kun oppilaalla on mahdollisuus opiskella

yleisopetuksen ryhmässä siltä osin, kuin se on hänen etunsa mukaista, vaikka hän pääosin tarvitsisi opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa.

### **7.7 Opetusryhmien muodostaminen**

Myös tässä kohdassa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita tulisi jotenkin huomioida se problematiikka, ettei ko. viiden oppilaan rajausta johda siihen, että oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevat lapset eivät saa niitä, jos pienryhmäpaikkaa ei ole valmiiksi osoitettavissa.

### **7.8 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu**

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteluissa tulee huomioida myös esimerkiksi Valterin ja Elmeri-koulujen palvelut ja se, miten niitä tulee aina tarvittaessa hyödyntää. Konsultaatioiden osalta sairaalakoulujen resurssit ja osaaminenkaan eivät mitenkään riitä tarjoamaan tätä konsultaatiota kaikissa tilanteissa, joissa sitä tarvitaan, mutta vain sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun ollessa jatkossa opetuksen järjestäjälle maksutonta syntyy vahva kannuste käyttää vain sitä, jos opetuksen järjestäjiä ei toisin ohjata.

### **7.9 Tuen jatkumo nivelvaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto**

Eryteisesti koulun ja opiskelun nivelvaiheissa on tärkeää varmistaa yksilöllisen tarpeen mukaisen tuen toteutuminen oikea-aikaisesti, ja tätä tematiikkaa tulee kuvata kattavasti myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Oppilaskohtaiset tukitoimet on suunniteltava ja tarpeelliset päätökset tehtävä ennakkolisesti, jos on esimerkiksi lapsen vamman vuoksi tai vaikkapa lääkärin- tai muun asiantuntijalausunnon perusteella ilmeistä, että oppilaskohtaiselle tuelle on tarve.

Tässä tulee huomioida myös se, että tuen tarpeet voivat lisääntyä myös hetkellisesti siten, että aiemmin ryhmäkohtaisella tuella pärjännyt oppilas tarvitsee siirtymävaiheeseen, esimerkiksi alakoulusta yläkouluun siirtyessään oppilaskohtaista tukea. Myös tällöin tuen on oltava saatavilla oikea-aikaisesti. Muutostilanteet, esimerkiksi fyysisen opetusympäristön, oppilasryhmän ja oppilaan kanssa työskentelevien aikuisten vaihtuminen, voivat olla hankalia esimerkiksi kehitysvammaisille taikka autismi- ja neurokirjon lapsille. Mikäli muutosvaiheeseen oikea-aikaisesti toteutettu oppilaskohtainen tuki osoittautuu sittemmin tarpeettomaksi, tukea voidaan keventää, mutta puuttuvan tuen vaikutukset eivät välttämättä ole poistettavissa ja voivat vaikuttaa esimerkiksi eri tavoin vammaisen oppilaan opiskelupolkuun hyvin kauaskantoisesti.

### **7.10 Paikallisesti päätettävät asiat**

-

### **Muut huomiot**

### **Muita huomioita perusopetuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksesta**

-

### **Lausunnon tiivistelmä**

### **Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä.**



## Lukua 4 koskevat huomiot

Perusteissa tulee nojata esitettyä vahvemmin mm. YK:n vammaissopimuksen (ml. sitä koskeva yleiskommentti nro 4) pohjalta Suomea velvoittavaan inklusioperiaatteeseen. Käsitettä ja sen merkitystä perusopetusta järjestettäessä tulee avata tarkemmin. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevaan lukuun tulee ottaa mukaan vammaisten oppilaiden yhdenvertaisuus ja sen merkitys sekä velvoite tehdä vamman vuoksi kussakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset.

Opetussuunnitelman perusteissa tulee esteettömyyttä käsiteltäessä huomioida nimenomaisesti myös aistiesteettömyys, johon liittyvät ongelmat estävät ja vaikeuttavat mm. monien kohderyhmiimme (kehitysvammaiset ja vastaavan syyn vuoksi tukea tarvitsevat) kuuluvien aisti- ja kuormitusherkkien lasten koulunkäyntiä ja oppimista. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää asenneesteettömyyteen: jokaisella lapsella on oikeus kokea itsensä tärkeäksi ja arvokkaaksi koulussa huolimatta esim. vammaisuudesta.

Lukuun 4 tulee ottaa mukaan mm. kohderyhmiemme oppilaiden näkökulmasta erityisen tärkeä saavutettavuus ja sen huomiointi esim. tieto- ja viestintäteknologiaa valittaessa ja käytettäessä. Selkokieli ja selkokielliset oppimateriaalit tulee mainita perusteissa.

## Lukua 5 koskevat huomiot

Pidämme tärkeänä, että opetussuunnitelman perusteissa kiinnitettäisiin enemmän huomiota toiminta-alueittain opiskelevien oppilaiden itsemääräämisoikeuden (ml. valintojen ja päätösten tekemisen harjoittelu) sekä sosiaalisen osallisuuden toteutumiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuksen lisäksi perusteissa tulisi huomioida Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelut sekä myös Elmeri-koulujen rooli esim. kohderyhmiemme oppilaiden tukemisessa.

Tukiliitto pitää perusopetuksen poikkeavan järjestämisen osalta tärkeänä sitä, että poikkeavan järjestämisen perusteena viitataan opetussuunnitelman perusteissa myös terveydentilaan liittyviin syihin, mutta toivoisimme, että tätä vielä täsmennettäisiin kattamaan selkeästi myös vammaisuudesta johtuvat syyt.

On nähdäksemme välttämätöntä täsmentää opetussuunnitelman perusteissa sitä, miten oletettavasti jatkossakin PoL 18 §:n perusteella voitaisiin ja tulisi tarvittaessa lyhentää terveydentilaan tai vammaisuuteen johtuvista syistä oppilaan koulupäiviä tai -viikkoja, kun

terveydenhuollon ammattilainen on arvioinut sen perustelluksi. Samalla tulee tehdä selväksi, että muista syistä, kuten tarvittavan tuen järjestämisen haasteiden vuoksi, lyhentämistä ei tule tehdä.

Pidämme hyvänä, että etäopetus huomioitaisiin opetussuunnitelman perusteissa perusopetuksen poikkeavana järjestämisenä. Toivomme tämän pykälän soveltamisesta myös muita esimerkkejä perusteisiin.

Katsomme, että epämääräinen viittaus oppivelvollisuuden keskeyttämiseen luvun 5.4.7 lopussa tulisi poistaa. Vaikeimminkin vammaisten lasten ja nuorten tulee edelleen voida suorittaa maassamme vähintään perusopetuksen opinnot.

Lukua 7 koskevat huomiot

Koulunkäynnin tuki tulee huomioida oppimisen tuen rinnalla läpi koko tämän 7 luvun ja opetussuunnitelman perusteiden. Myös tässä luvussa tulisi mainita koulutuksen järjestäjän velvollisuus tehdä vamman vuoksi tarvittavat kohtuulliset mukautukset.

Sinänsä tärkeään ryhmämuotoiseen tukeen panostaminen ei miltei osin saa tapahtua vahvinta tukea tarvitsevien oppilaiden oppilaskohtaisen tukemisen kustannuksella. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tulee käydä selväksi, että esim. vamman vuoksi vahvaa tukea tarvitsevalla lapsella on tarvittaessa mahdollisuus aloittaa perusopetus suoraan oppilaskohtaisen tuen piirissä.

Tukiliitto on huolissaan siitä, pääsevätkö kaikki oppilaskohtaista tukea tarvitsevat oppilaat varmasti sen piiriin (esim. yleisopetukseen säädettävän viiden tietynlaisen tukea tarvitsevan oppilaan maksimimäärän vuoksi), mikä olisi erityisen tärkeää ryhmäkohtaisten tukimuotojen ei-yksilöllisen luonteen vuoksi. Perusteiden tulee selkeästi ohjata siihen, ettei oppilaskohtaista tukea tarvitsevia oppilaita tämän tai muidenkaan syiden vuoksi jäisi sen ulkopuolelle.

Moniammatilliseen yhteistyöhön tulisi kannustaa opetussuunnitelman perusteissa vahvemmin. Sen kontekstissa olisi tarpeen tarkastella sitä, miten toimitaan, jos kunta ja hyvinvointialue ovat erimielisiä siitä, minkä tahon vastuulle tietty tukitoimi kuuluu.

Luvuista 7.4 ja 7.5 tulee poistaa syrjivät maininnat siitä, etteivät esimerkiksi poissaolot, käyttäytymisellä reagointi tai motivaation puute voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös (ja usein erityisesti) näillä haasteilla oireilevien oppilaiden tulee voida saada yksilöllisten tarpeidensa mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Luvussa 7.6 tulee käsitellä perusopetuksen järjestämistä oppilaalle, jolla on nimenomaan oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite.

Luvussa tulisi huomioida selkeämmin se, miten oppilas saattaa opiskella pääosin pienryhmässä, mutta voi integroitua joissain aineissa yleisopetuksen ryhmään, tai yleisopetuksen ryhmässä pääosin opiskellessaan opiskella joitain aineita pienryhmässä.

Erityisesti koulun ja opiskelun nivelvaiheissa on tärkeää varmistaa yksilöllisen tarpeen mukaisen tuen toteutuminen oikea-aikaisesti, ja tätä tematiikkaa tulee kuvata kattavasti myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Salisma Tanja  
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry